

Тыва автономнуг областа хөй уругларлыг иелерни „Мениң алдары“ орденнер болгаш „Мениң медалы“ медальдар-биле шаңнаар дугайында РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун ЧАРЛЫ

ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун 1944 чылдың август 18-теги Чарлының бузуур ССРЭ-ниң Дээди Советиниң Президиумунун мурнундан шыңнаары болза:

Тос уругларны төрзөн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИНГ АЛДАРЫ“ ОРДЕННИНГ I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Агапова Елена Васильевна—Танды районунуң Жданов атыг колхозунуң колхозчуу.

Сес уругларны төрзөн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИНГ АЛДАРЫ“ ОРДЕННИНГ II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Бады Долчанмаа Даба—Улут-Хем районунуң Киров атыг колхозунуң колхозчуу.

2. Мызыл-Хаван Ховалыг Соковна—Чаз-Хал районунуң Кара-Тал көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

3. Сат Баймырт Баткан-Караевна—Чаз-Хал районунуң Чаз-Хал көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

Чеди уругларны төрзөн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИНГ АЛДАРЫ“ ОРДЕННИНГ III ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Анай Анна Хүрешеевна—Чаз-Хал районунуң „Тилеке“ колхозунуң колхозчуу.

2. Монгушун Бадмыс Кыргысевна—Улут-Хем районунуң Жданов атыг колхозунуң колхозчуу.

3. Кулар Серен Аймынааровна—Чөөн-Хемчик районунуң „Большевик“ колхозунуң колхозчуу.

4. Никифорова Елена Михайловна—Танды районунуң Ленин атыг колхозунуң колхозчуу.

5. Оюн Пачикей Увасай—Танды районунуң „Кызыл партизан“ колхозунуң колхозчуу.

6. Оюн Төгеришкел Пулгумовна—Танды районунуң „Кызыл партизан“ колхозунуң колхозчуу.

7. Оюн Хоруу Дарымаевна—Танды районунуң Сталин атыг колхозунуң колхозчуу.

8. Самбу Индикей Мончаровна—Танды районунуң Жданов атыг колхозунуң колхозчуу.

9. Сарыглар Ханды-Сүрүн Хүндү-Балчир—Танды районунуң Ленин атыг колхозунуң колхозчуу.

10. Хууран Монгуш Сономовна—Чаз-Хал районунуң Молотов атыг колхозунуң колхозчуу.

11. Ылан Түлүш Ойдуновна—Чаз-Хал районунуң Чаз-Хал көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

Алды уругларны төрзөн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИНГ МЕДАЛЫ“ МЕДАЛДЫН I ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Атол Сержицама Нордаковна—Чаз-Хал районунуң Чаз-Хал көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

2. Мен Кыргыс Чамзырновна—Улут-Хем районунуң „СЭП 19 съездин“ колхозунуң колхозчуу.

3. Монгуш Толзат Сергелемовна—Танды районунуң Ленин атыг колхозунуң колхозчуу.

4. Оорман Серен Дайлаковна—Чөөн-Хемчик районунуң Сталин атыг колхозунуң колхозчуу.

5. Сат Уугубаз Давымовна—Чөөн-Хемчик районунуң Ленин атыг колхозунуң колхозчуу.

РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Даргазы М. ТАРАСОВ.
РСФСР-ниң Дээди Советиниң Президиумунун Секретары И. ЗИМИН.

Москва, 1955 чылдың декабрь 8.

Совет Эвилели биле Болгарияның Улус Республиказының аразында экономиктиг чаа дугуржулга дугайында

Совет Эвилели биле Болгарияның Улус Республиказының аразында найыраалыг болгаш экономиктиг сыйып калып ажылда-жылганын принциптерин удурулга болдурбушаан, база Болгарияның көдө ажыл-агыйын улам ылай хөгжүлгөсүнө, ылаңгы ону механизастаарына дуулаар сорулга-биле СССР-нин болгаш Болгарияның Чазактары Совет Эвилели 1956—1959 чылдарда Болгарияның Улус Республиказында чазыг тракторларны, комбайннарны, виброузелдерни, подшипниктерни, экскаваторларны, көдө ажыл-агыйның еске-да машиналарын болгаш уксаалыг малды 300 миллион рубль чедир түгө бээр дугайында дугуржулганы алгаш болгаш 1956 чылдың февраль 3-те дугуржулга чырып алгашанар.

Чылда 200—220 муң тонна аммак селатразы бүдүрүп үндүрүп бүдүрүчүлүг азыт-чук заводунуң болгаш чылда күчүзү 100 муң тонна суперфосфат бүдүрүп үндүрүп суперфосфат заводун тударда база оң оон солгаар калыктарын тударда Болгария-га техниктиг дуулаачы көргөзгө дугуржулгага база көрүдүп турар. Дериншиктинер, төлөвлөп ажылдарының болгаш оң заводтар тудушкуну-биле холбашкан техниктиг дуулаачылык еске-да хевирлериниң өрткөп төлөөр-биле СССР-ниң Чазак

Хемчик районунуң Ленин атыг колхозунуң колхозчуу.

6. Семди Түлүш Сырсаановна—Улут-Хем районунуң Калинин атыг колхозунуң колхозчуу.

Беш уругларны төрзөн болгаш кижизиткен иелерни „ИЕНИНГ МЕДАЛЫ“ МЕДАЛДЫН II ЧЕРГЕЗИ-БИЛЕ

1. Айыраа Ховалыг Хүрешеевна—Чаз-Хал районунуң „Тилеке“ колхозунуң колхозчуу.

2. Анай Донгак Хийвер-ооловна—Өвүр районунуң Хандагайты көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

3. Березкина Антонина Александровна—СЭП районунуң аппаратының албан-хажычызы, Чазанна хоорай.

4. Болтовская Екатерина Федоровна—Танды районунуң Жданов атыг колхозунуң колхозчуу.

5. Бүрүн Монгуш Балчыновна—Чаз-Хал районунуң Чаз-Хал көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

6. Глазырина Варвара Федоровна—Танды районунуң „Революцияның чалымы-жы“ колхозунуң колхозчуу.

7. Гоголева Мария Антоновна—Танды районунуң Калинин атыг колхозунуң колхозчуу.

8. Иргит Долчан Арантаповна—Чөөн-Хемчик районунуң „Искра“ колхозунуң колхозчуу.

9. Нара-оол Кудуш Ондаровна—Улут-Хем районунуң Жданов атыг колхозунуң колхозчуу.

10. Нарпаа Ховалыг Сайын-Белековна—Чаз-Хал районунуң Ак-Турут көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

11. Копеев Юра Спиринковна—Чаз-Хал районунуң Сталин атыг колхозунуң колхозчуу.

12. Куулар Анай Байтырбаевна—Чөөн-Хемчик районунуң „Коммунизмче орук“ колхозунуң колхозчуу.

13. Куулар Дончукай Сүндү-Ламзовна—Чөөн-Хемчик районунуң „Коммунизмче орук“ колхозунуң колхозчуу.

14. Монгуш Бопунар Седен-Ламбаевна—Чөөн-Хемчик районунуң „Октябрь 30 чы-лы“ колхозунуң колхозчуу.

15. Монгуш Манма Лопсановна—Өвүр районунуң Хандагайты көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

16. Монгуш Санмаа Монгештеевна—Өвүр районунуң Хандагайты көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

17. Оюн Апаз Домбаа—Танды районунуң Элегес көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

18. Сарыглар Бажымай Долгановна—Чазанна хоорайда өг-бүлө ээзи.

19. Сафоновна Наталья Владимировна—Танды районунуң Бай-Хаак көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

20. Сержит Валентина Самдановна—Чаз-Хал районунуң школа башкызы.

21. Тамбар Чүдөк-турт Седеновна—Чөөн-Хемчик районунуң Жданов атыг колхозунуң колхозчуу.

22. Уйуун Ховалыг Чаш-ооловна—Чаз-Хал районунуң Чаз-Хал көдө Сөвдинде өг-бүлө ээзи.

23. Халпа Вера Чүдүмовна—Чөөн-Хемчик райола көдө Совет даргазы.

24. Хууран Түлүш Мертеповна—Чаз-Хал районунуң Сталин атыг колхозунуң колхозчуу.

Айтыттыг нотаның текстиниң моон адаанда парлатынды:

«Совет Социалисттик Республикалар-ның Эвилелиниң Герман Федералдыг Республикада алыч чери ГФР-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң болуунуң хуудушкуну турарынын дугайын херечилеп турар болгаш СССР-ниң Чазактын даас-канын бузуур дараазындагы чүдүлүг ме-деглээр алдарыг болду.

Барыны Германияның девискээринден совет девискээрже салып үндүрүп турар даштыкыга бүдүргөн азын хей салып агаар шарларын сөөлү үениң дургунуна Совет Эвилелиниң девискээриниң кыры-ла илеретинген болгаш туттурган. Айты-тыгдан шарлар болза, 1600 куб. метр чедир кемчээлди, 15 метр чедир ди-метрдиң политилден кылган улуг ба-лооннар болуп турар. Чамдык таварыг-ларда Совет Эвилелинге өжөөнөшкөк у-калыг хуудуштардан болгаш еске-даа пропагандачы литературадан еске та-ва-

Бизы районунуң улус сүлгүн ший-тектиги З. Токманова болуунуң ажылы-нын дугайында өчүлүп Чедер көдө Совет-ниң чурттагыч-сонгукчуларына чоотка чаа кылмы берген. Ол хурага олуршкан 70 ажыг сонгукчулар илеткелин кичээ-гейлин-биле дынап, дыа хей айтыр-ларын салган болгаш чоонун ортузунга совет хоойлу-дургу тандыгызын кал-барты чорударынын чүгүлгөсүн айтып-кан саааларын бергенер.

Күрүнениң, хей-инининиң болгаш ха-мааттарынын өчүлгөсүнө хөа чедирип оорлаар, сачылдар, хей-инининиң юр-чүмүн үрп хуудуштар чорутарынын

1956 чылдың февраль 4-те Турцияның Чазанга Совет Чазактын нотазы

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Ми-нистриниң Бирги Орадакчызы А. А. Гро-мыко Турцияның ССРЭ-де Оңза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини дээрги К. Н. Ка-вурну февраль 4-те хулаар алган болгаш Совет Эвилелиниң агаар девискээриниң кызыгаарына агаар шарларын салып үн-дүрениге Турцияның девискээрин ажы-лап турар дугайында айтырыгын тала-зы-биле Совет Чазактын нотазын ача-тыпсып берген.

Айтыттыг нотаның текстиниң моон адаанда парлатынды:

«Совет Социалисттик Республикалар-ның Эвилелиниң Чазак Турцияның Чазанга дараазында чүдүлүг медеглээри эрге-жөк чүгүлгө деп санап тур.

Албан-хулаалгелиг совет органнын дынадынын бузуур алырга, сөөлү үениң дургунуна Совет Эвилелиниң девискээр-инге болгаш агаар делегмиче диаметри 15 метр чедир турар болгаш черлерин

Февраль 4-те ССРЭ-ниң Прада Элчини А. И. Лаврентьев Иранның Даштыкы Херектер Министри дээрги Ардаанга чоразан болгаш Иранның багдад шериг бөлүгүнга каттыжып киргениниң дугайында айты-рыгын талазы-биле Совет Чазактын нота-зын ачаа тыпсып берген. Айтыттыг нота болза, ол айтырыг талазы-биле Иран-ның Чазанга Совет Чазактын 1955 чыл-дың ноябрь 26-дагы нотазы-биле холба-тыр ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Ми-нистрствозунга Иранның Москвада алыч че-риниң 1955 чылдың декабрь 10-да да-мчылды бергени Иранның Чазактын нота-зынга Совет Чазактын харызын болуп турар.

Совет Чазактын 1955 чылдың ноябрь 26-дагы нотазыга дараазындагы айты-рыглар тургустунганы билдиргил болгай: Багдад шериг бөлүгүнүң агрессия шап-кар-бүдүрүш дугайында, Ортаагы болгаш Чоокку Чөөн чүктүн районунагы тайбыны болгаш аймыл чок чорукту быжыгаары-нын эрге-ажыктарына база КНО-нуң со-ругаларына оң канчап-даа таарышпа-зынын дугайында; барыны талакы күр-нелер багдад пактызын ол районуң э-кономика талазы-биле кошкак хөгжүлгө-лүгү чурттарын колонналыг бу-биле кула-нырымын чөсөз кылдыр ажыглаар апаар-ынче, багдад пактызына Иранның кат-тыжып киргени Совет Эвилели-биле чаа-гай кожа-хелбээ харызааларын деггил-ринге канчап-даа таарышпазынче база ол пактыга Иранның киржилгени Совет-Иран керелер бузуур, ылаңгы матаалык бол-гаш нейтралитет дугайында 1927 чыл-дың октябрь 1-деги Совет-Иран керээ бузуур Иранның эки тура-биле болупта алган ху-лаалгелиг уурлаанышкы болуп тура-рынче Иран Чазактын кичөөнгейин база угандырган.

Багдад пактызына Иранның катты-жып киргенине хамаарыштыр Совет Ча-зактын 1955 чылдың октябрь 12-деги ме-деглели нотада бадытатынган база ба-дад шериг бөлүгүнга каттыжып кирер дугайында Иран Чазактын шийтпиринден үчүп болдугу дег уруктарын ужуң чүгү харыскага Иран Чазакка оңазыт-ган.

Иран Чазак 1955 чылдың декабрь 10-дагы бодунуң харын нотазыга Иранның багдад шериг бөлүгүнга киргенин агартыр дөш багдад пактызын «Ортаагы Чөөн чү-бө тайбынын болгаш аймыл чок чорук-туң үнденинерин быжыгаарында еске кандыг-даа сорулганы салбайн турар», ол «камгазынычы» шынар-бүдүрүш бол-гаш «кандыг-бир чуртта уур уганымаан» чүгө деп айтып турар-дыр.

Иран Чазак оң-биле холбаштыр багдад пактызын «КНО-нуң сорулгаларына бу-дунуң-биле таарышпай турар» чүгө деп ба-дагынын медеглеп турар болгаш бодунуң ол бадытталыгын «бузулгелгези» кылдыр ылаңгы КНО-нуң секретариатында ба-дад пактызын ам бүртүкээр деп турарын айтып турар-дыр.

Иранның болгаш ССРЭ-ниң аразында найыраалыг харызааларын хөгжүлгөсүн бодунуң сонугураалдынын дугайын меде-глешпаан, Иранның Чазак багдад пактызын «матаалык болгаш нейтралитет дугайы-нда Иран-Совет керээниң 3-кү чүгүлгө уурлаанышкы болбайн турар» болгаш «аңаа каттыжып киришкенин хулаалге-лерин үрөк кылдыр салыпна берги деп, ССРЭ-ниң Чазанга уур уганган кан-дыг-бир бөлүгүн туруп турарына хама-арыштыр медеглээр Иранның Чазанда чок»

Туттурган шарларын шийчип көр-гени шарларын боттарын-даа, оларда аскаан аппаратуралар-даа Американың Кат-тышкан Штаттарына белеткөөн көргү-зүп турар. Ол дугайын ылаңгы аппарату-раның яны-бүрү кезектеринде бажы-медер болгаш ол кезектерин бүдүрүп турар америк фирмаларының аттары херечилеп турар.

Совет Чазактын эргезинде бар меде-глээр бузуур алырга Совет Эвилелиниң де-вискээринче ыңдыг шарларын салып үндү-рени америк шериг органнын Барыны Германияның девискээринден чорудуп ту-рар.

ССРЭ-ниң болгаш ГФР-ниң чазак тала-зынын аразында 1955 чылдың сентябрь-да Москвага болган чугаалажышкына-рын үзгөндө-ле Совет Чазак дээрги фе-дералдыг канцлер Аденауэриниң кичээ-гейин ГФР-де ажылдап турар америк ор-ганизаццалар Барыны Германияның де-вискээринден Совет Эвилелинге адаан-за аскаан чүктөргө агаар шарларын салып үндүрүп турарынче, оларын ужудуш-

фактыларының Чедер көдө Совет-тиң девискээринде база бар болуп турарын медеглешпаан, ол чоруктар-биле район-нуң истелге органнын кошкак деми-гезип, массаның дегимчезин четес ажылдап турарын илереткен чамдык фак-тыларын көргүсөнер.

Чизээ, 1954 чылда «Тилеке» колхоз-туң бир улуг хааны черге чепкен чор-да ийи чолоткы кижилер ону тулап, баг-лап алгаш, Кызыл хоорайга өжөөнөш-кө, Ол херектин истелгенин районнуң шаг-даа ор-ганы чоруткан кирезинде-ле, хаанын ор-тоң колхозка чедир эгдир хемчегин ал-байн барган. База ол-да чылмы колхозтуң

үдө, яны-бүрү бедиктерге болгаш яны-бүрү уганышкынарга ужулуп тургаш, Совет Эвилелиниң иштиги шугумнарына, а ол ышкыш улустар аразынын шугуна-рына ужудушкун кылдып чоразан само-леттарын пассажирлериниң болгаш эки-паж кешигинериниң амы-тынынга кы-жанып турар. Албан-хулаалгелиг совет органнырда бар медеглээр бузуур алырга, айтыттыг шарларын Турцияның де-вискээринден салып үндүрүп турар.

Адаанда аскаан чүктөргө айтыттыг агаар шарларын агаар делегмиче са-дырткан күрүнелер база-ла шак ыңдыг орукка туруп алгаш, үстүндө айтыттыг дүрүм чок үүлгөдешкинер ужуң харыскага чүктөөр апаар ыңдыг чурттар-нын агаар делегмичин уганышкынынче чогуур ужур тургузулгаларын салып үн-дүрүп эгелен болза кандыг байлаа тур-густуна бээрин билеп алыры берге эвес.

Айтыттыг агаар шарларын Совет Эви-лелиниң агаар делегмиче салып үндү-рени ССРЭ-ниң девискээр талазы-биле дөш болбас чорунга болгаш бүрүн эрге-шинге каража чедирип турар болгаш КНО-нуң Уставында быжыгатынган улустар аразынын эргезиниң иштинге хулаалгө-лүгүн принциптерин каржызы-биле үрөни болуп турар. Ону кылырынга Тур-цияның девискээрин ажыглап турары ол дүрүм чок үүлгөдешкинер дөш хары-салганы Турцияның Чазанга оңазайн барып шыдаас.

Совет Эвилелиниң агаар делегмичин де-вискээринче агаар шарларын салып үн-дүрениге Турцияның девискээрин ажы-лаар чорукту соокадырынче уганган хемчеглерин алырын Турцияның Чазан-га Совет Эвилелиниң Чазак манап турар.

Совет Чазактын нотазында дугайын бу-дунуң Чазанга дораан дынадыры дээрги К. Н. Кавур медеглээр.

Иранның Чазанга Совет Чазактын нота-зы деп бодунуң нотазында бадыткып турар-дыр.

Иран Чазактын нотазында 1941 чыл-дын сураалыг болушкунары-биле болгаш дараазында совет шериглериниң Иранның девискээринге тур турганы-биле холба-тыр Совет Эвилелинге уур чугаалар ки-рип турар, оң-биле калы Иран Чазак ол дугайын «Иранын иштиги херектерин холгаарлаан» кылдыр Совет Эвилелин бу-руудалып турар-дыр.

Иранның Чазактын 1955 чылдың де-кабрь 10-дагы нотазына Совет Чазактын харын нотазынын текстини моон адаан-да парлатынды.

«ССРЭ-ниң Чазанга 1955 чылдың но-ябрь 26-дагы нотазына харын болуп ту-руп Иран Чазактын 1955 чылдың декабрь 10-дагы нотазын алганын Совет Чазак бадыткып, оң-биле холбаштыр дараазы-ндагы чүдүлүг медеглээри эргежөк чүгүл-гө деп санап тур.

Багдад пактызына болгаш ол пактыга Иранның каттыжып киргенине хама-арыштыр Совет Эвилелиниң тургузу Совет Чазактын 1955 чылдың октябрь 12-деги медеглелинде болгаш Иран Чазакка Совет Чазактын ноябрь 26-дагы нотазына чугаалагынан болгаш тайылбырлатынган.

Совет Чазактын 1955 чылдың ноябрь 26-дагы нотазына салдынган кол айты-рыгларын Иранның Чазак бодунуң хары-зынга оң канчапаны болгаш агрессия бөлөктөр тургузарынын политиказын, а ол ышкыш багдад шериг пактызына Иран-ның киргенин агартырын орадажып ту-рарын Совет Чазак хараадажыны-биле медеглеп тур.

Багдад шериг бөлүгелешкининге Иранның каттыжып киргени тайбынын болгаш аймыл чок чорукту быжыгаары-нын эрге-ажыктарына канчап-даа таар-ышпас, ол болза, колонналыг күрүнелер-иниң политиказынын сорулгаларына ба-раан болуп турар болгаш Иранның Совет Эвилели-биле чаагай кожа-хелбээ хары-ла-

куннары агаар транспортунга аймылдыг болгаш, пассажирлерин болгаш самолеттар экипаштарынын кешигинериниң амы-ты-нынга кыжанышкын болуп турарынче угандырганы билдиргил болгай.

ССРЭ-ниң Даштыкы Херектер Министри В. М. Молотовтун ол айтырыг талазы-биле медеглелинде Совет Чазак ГФР-ниң Чазанын талазында айтыттыг үүлгө-дешкинерин соокадырынга болгаш Со-вет Эвилелиниң иштиги шугумнарына, а ол ышкыш ССРЭ-ниң болгаш Европанын еске-даа азын хей күрүнелериниң де-вискээринден кыры-биле өрткөн улустар аразынын шугумнарына ужулуп турар са-молеттарга агаар шарларын тургузуп турары аймыл чылаадырынга эргежөк чугула хемчеглерин алырын манап турар деп айтыпкан турган.

Совет Чазактын ол саналыга харызы-лашаан, федералдыг канцлер Аденауэр Федералдыг Чазак чогуур хемчеглерин ал-ган туруп болуп деп бадыткан, а ол ыш-кыш бодунуң талазында ол айтырыг та-лазы-биле АКШ-тын чазак-биле харыза-жырын аазан.

Ындыг турбузе, ГФР-ниң девискээр-инден салып үндүрүп турар агаар шарла-рын Совет Эвилелиниң девискээриниң кырынга ужудушкунарын үстүндө тайылбырлатынган чүдүлгө кестүп тура-рын бузуур алырга, чүгө соокаваач эвес, харын сөөлү үениң дургунуна улам-на калбас хемчээлдериг апарган. Ындыг ужудушкунар өрткөн чылдын

бир беш бир кизи оорлап алгаш, Элегес-Асынга алпарган турда, истелге органын ажылаачылык өм Ак-оол болу ол оор-ну алпарган малы-биле кайып тулуп алган. Иччалда-лаа оор кайып чыгыптанган, ол-ла хевээр тынылаан, а чаштоон малы-даа тынылаан, херек ол-ла хевээр уламдыкан.

Хамаатыларыны хуу өчүлгөзү четес камгапал турарынын ыңдыг чижээ иле-рин, чүз дие, 1955 чылдын чазынында колхозчу К. Норбуунуң үш ийен бөлүк оорлар Чедерин сүргөш, Элегес-Асынга алпарган, бирезини оң алган турда, ине-ктерин ээи оларын соондан истеп четеш, инектерин тып алган, а оорлар истелге

черинге туттурган турганнар. Иччалда ол херектин түнөин амыда чедир үнмөк болгаш когараккы кандыг-лаа ха-рыны албан болуп турар.

Бо чижектиг четестерин чайладыр ду-гайында хемчеглерин алырын хураалды кирижикчелер районнуң истелге органын-дан негеп турганнар.

Чурттагыч чоонун ортузунга совет хоойлу-дурүмнөр тандыгызын калбар-чы, чоонун негедө-ломудаларын «ей-шаанда шийтпиргөө талазы-биле чогуур хемчеглерин ап чорударын сонгукчулар бо-дунуң солгаан шийткешкинден негез-нер.

В. ЧҮЛҮДҮМ.

1956 чылдың февраль 5-те Герман Федералдыг Республиканын Чазанга Совет Чазактын нотазы

Февраль 6-да ССРЭ-ниң Герман Феде-ралдыг Республикасына Оңза болгаш Бүрүн эргелиг Элчини В. А. Зорин ГФР-ниң Даштыкы Херектер Министерствозунуң статс-секретары В. Хальштейнге чоразан болгаш америк шериг органнын ГФР-ниң девискээрин Совет Эвилелиниң агаар делегмичин девискээр

НОМЧУКЧУЛАРНЫН АЙТЫРЫГЛАРЫНГА ХАРЫ

Мароккода чүү болуп турары?

Мароккода болуп турар болушкуннар делегейин хей-нигизиниң кичээлгеиңиң каш чылда хаара түдүп келген. Делегейиниң ийгили дайыны доозулганынын соонда Сонгу Африка дээрге чер бөмбүрөөнчү боолашкын даажы соксаан болгаш хай төгүшкүнү үргүзүлүшкүсүн турар районнарын бирөөн апарган. Оон туржу, Сонгу Африкада демисел чыл келген турум-на улам калбарып турар. Француз паразаланын мезээниң бугаар алырга, Франциянын колонизмдыг империализмниң составында кирип турар Сонгу Африканың үш чурттарында—Алжирге, Туниске болгаш Мароккода амгы үеде Франциянык бети-ле дээрге, бүгү чепсекти күштериниң чартык мөөнөттиген болуп турар. Иччазажок, болуңуң национал-хосталгалыг чедип алырын быжы-биле шийтирилген чонну кудалыгалыг байдалга түдүп турары бистин теңисте ийниг-ла белен эвес.

Өске колонияларын болгаш хамаарыгалыг чурттарын уластарынын хосталга дээш демиселиниң ниги чылдагаанын турган төртүтүн мароккан улустун национал-хосталгалыг шимчээшканын эээн каш онза демектерин болуп турар. Оларын билер төлө, хей чылдагы даштыкы эжелелдин түнелинде Мароккода тургустунган байдал-биле ниги таныш көөрү чутула.

XIX чүс чылдың төңүзүндө эжелелде Мароккону долгандыр империализмниң күрүлөөрүн аразында кадыг-дошкун демисел калбарып үнгөн болзажок, Марокко 1912 чылда чедир-ле хамаарышпас тус-бай түрүе болуп турган.

Мароккону долгандыр империализмниң аразында демисел ийи катап (1905 болгаш 1911 чылдары) биче-ле чыла дайын үскүлөшкөнгө чедер болза, ол хире чидигелген турган. Чүгө 1912 чылдың эзелинде империализмниң күрүлөөр боттарынын аразында дугуржуганын чедип алганда Марокконуң деисежери француз шериглер эжелеп алганда, Шериф империализм (марокко күрүлөөрүн өңдөлдүгү) Франциянык «протекторат» болуп дугайында 1912 чылдың март 30-де сүзгөн (чурттуң дээш чагырыкчы-зы) керөөгө ат салыр ужурга таварышкан. Чурттуң сонгу кезең (Риф) болгаш Рифи хоорайнын казымы (Марокконуң деисежери чүгө 10 хуузу) Франциянык чепшөөрлө бугаар Испания эжелеп алган. Танжер хоорайны болгаш ону долгандыр турар районну делегейин (амгы үеде херек кырында англи-америка) өргөлдөшкөн онза оонам кылып каан. Мынчангаш 1912 чылдың керөөн Шериф империализмн өзү барымдаадап уузкаваан болзажок, херек кырында Марокконуң сүзганы болуңуң албатыларын чагырар өрге-чагыргаларын шыккан, ол албатыларын 90 хуузу француз, а артыканын өске даштыкы өрге-чагыргалар баштап турар апарган.

Марокконуң хамаарышпас чорутуу уузкааш, ону боттарынын аразында үлөжип алгаш, даштыкынын, хамыктың мурнуна француз монополиялар чурттуң бойлус байлаан болгаш казып тывар үлөтүрүп холгаарлай бергенер.

Чурттуң өң-не аки черлеринде мароккан тарачыларын сымбаттапкан, колонизаторлар ол черлерин эжелеп алганар. Марокконуң кедээ районнарын алды миллион үндөш чонунуң үлүүне 4 миллион гектар чер оонаштып турда, француз Мароккода 6 муң хире французтар бир миллиондан ажыг (тодоткайлаарга бүгү тарыыр шөлдүк бештиң бири) гектар черинг болуп турар.

Бежен чылдың дургуунда даштыкы колонизаторларын деңиз байышкыны-биле чергелештер, Мароккода тус черин чонунуң хоорулашкыны болгаш адырашкыны болуп турар. Чурттуң өң-не улут үлөтүрү төүндө — Касабланкада ажы-чарыны боттут ажыг төлөйи Францияныкка болгаш, оон үш катап эвөш. Ажы чок чорук кончук хей, ыччаарга ажыг чоктарга дузалашкыны мароккан-аарга бербери турар.

Чуртталганың байдалы кончук аар-бежа. Марокконуң «бадониалистерин» (казнастарын демирден туткан бүдүн суурлар) дугайында мугаарыг мездер чоруп турар, олар дээрге түбүктөлүтүн болгаш халлавырыг аарыларын тыттыр черлери болуп турарлар. Чыгыс-ла Касабланканың «бидониалистерин» 200 муң ажыкчы чон чурттап турар. 1952 чылда чоруткан хыналда шимчелгениң мездээни бугаар алырга, оларын 41 хуузу түбүктөлүс-биле аараан болган. Офицандык чигени бугаар алырга, француз Марокконуң тос миллион чонунга 1951 чылда чүгө 235 өмчилер оонаштып турганын мааза айтты каар терек. Марокканнарын 90 ажыг хуузу амга чедир-ле бижи билбес болуп турар.

Даштыкынын эжелелинге уур демисел мароккан улус шагдан бээр улу шийтирилчү чоруп турар. Ол демиселдин кол дөңдөшкө күштери болза Марокконуң ажыкчыны аялмын, тарачыларын болгаш национал буржуазия болуп турар. Франциянык депшигелги «Экономика политика» деп журналынын мездээни бугаар алырга, ам ажыкчыны амгы Марокконуң чонунуң 20 ажыг хуузу болуп турар. Болония чуртка ол хуу кончук улут. Ажыкчыларын шыкчы өмчилчелери болза, колонизаторларга уур чалгыс эвес улаа демиселди үнүп турган Марокконуң көдөшкөн ажыкчы чоннары—көдөш ажык-агынын ажыкчыларын, чартыкта-

жыкчылар, феллахтар (тарачылар) болуп турарлар.

Коммунисттик партия чурттуң иштине улут саздарыг болуп турар. Коммунисттик партияны кошкарды дээш, колонизаторлар оң улутуңузу Ала Итаны чурттан үндүр шөлүсөн, а 1952 чылда компартиянык ажык-чорудулганын хоруттап каанар. Марокконуң компартияны чыжыг ажык-чөлүсө, улус массаларын хосталгалыг демиселге болуңуң кайгачыктыг саздарын шыкканар.

Национал-хосталгалыг демиселге Марокконуң национал буржуазиянык идеология кирип турар. Национал буржуазиянык хөгжүдөшкөн кызыгарлап турар даштыкы монополияларын тергидөөшкө болгаш национал буржуазиянык херек кырында политиктиг өргөлдө чок болуп турар—ол бүгү ону Марокконуң хамаарышпас чорук дээш демиселге айдалап турар. Марокконуң буржуазиянык өргө-ажыктырын эээн каш националисттик партиялар илереп турарлар, оларын аразында—«Истикляль» болгаш хамаарышпас чоруктуң демократтыг партияны деп кол партиялар бар.

Марокконуң компартияны чуртка национал-хосталгалыг демиселди хөгжүдөшкөн өргөлдөшкөн, бүгү патриотту күштерин чыгыс эитиг болуңуң өргөжө чутулган үргүчү ооналап айттып келген. Националисттик партияларын улутулганынын сандарыктык политика тургаж, Мароккону хостары дээш демиселдерин чыгыс фронттуң политиктиг демиселди чидигелген турар эзелде боттут күш болуп турары чугаа-лаар херек.

Дайын сөөлүндө чылдарда Мароккода француз өргө-чагыргалар черлери «протектораттың» өзү-чуртун уузкаар деп өзгөчө түс черинг чонунга уур шериглерин чыгыс эвес улаа ажыгаш келген. 1948 чылда Чоен Марокконуң чорутуу уурагынын болгаш хөмүр даш шахтаранын ажык соксадышкынын үндүргөн ажыкчыларын базар дээш француз танкыларын чорутуулап тургулаан. 1951 чылдың чыгысында болгаш чыгысында Таала оазында мароккан патриоттар болза француз шериглерин аразында бугу-луг тулашкуннар болулап турган. Ола-ла чылдың күнүндө Касабланка хоорайны куудумчуларга хан төгүлген. Бир чылдан бичи-ле ажыг үе өртөөнө, ол-ла Касабланкада хан төгүшкүнүң болушкунуңуң баа катанган, бу улааа эээн калбак хемчөөлүг болган; ол болушкунуңуң ааруң кижилерин саны 2 муң четкен. Ола-ла чылдарда полиция-биле ол черин чонунуң аразында тулашкунуңуң болзажок, херек кырында Марокконуң сүзганы болуңуң албатыларын чагырар өрге-чагыргаларын шыккан, ол албатыларын 90 хуузу француз, а артыканын өске даштыкы өрге-чагыргалар баштап турар апарган.

Иччазажок, колонизаторлар кадыг-дошкун шаажылаалар-биле Марокконуң улутуңуң хосталгалыг демиселни шийи-лааганар. Оон колонизаторлар национал-хосталгалыг шимчээшканын чартыктырын болзаан хөдөлүшкөнгө чаз планын чотогондиг алганар. Хосталгалыг шимчээшканын көдүрүшкүнүңүң үсчелде эээн каш чылдарын дургуунда мароккан улустун хамаарышпас чорукте чут-күдүн илереп турган сүзганы Сиди Мохаммед бен Юсефи француз өргө-чагыргалар 1953 чылдың августта чурттан үндүр шөлүсөткөн. Юсефини орунга чыгару колонизаторлар-биле харылаалыг турган бен Арафты огуруп каанар.

Оон-биле чергелештер колонизаторлар Мароккода фашист хевирлиг ийи өлүкчү организацдарын тургусулаан, ол организацдар мароккан патриоттарын-даа, Мароккога эээн либералдыг политиканы чорудар деп чугаалап тургулаан европей-жилерин-даа боолуп өлүкчү туруп берген. Чыжээ, 1955 чылдың июнь 11-де Касабланка хоорайнын төүндө фашист өлүкчүлөр «Марок-пресс» солунун директору, улут үлөтүрү ээи Лемегр—Дюбрейи өлүкчү каанар. 1953 чылдың августта 1955 чылдың ноябрга чедир, Франс Прессинг агентствелиниң мездээни бугаар алырга, өлүкчүлөр Мароккога 710 кижини, оң иштине 103 европей-жилерин өлүкчү болуп турар.

Иччазажок, национал шимчээшканын чартыктырын, оң кижилериниң коргуду шыдаптар боор бис деп корлап турган колонизаторларын кордалы бүрүнү-биле бүстүп дүшкөн. 1953 чылдың августтан бээр ол шимчээшкөн улам организацтыг болгаш шийтирилчү шимчелги апарган, иччазажок ол шимчээшканын оонаштып турар чүгүл болза, бен Арафтың өзү-чуртунга уур, протекторатты уузкаар болгаш Марокконуң хамаарышпас чорук дээш лозунгулау демиселге мароккан патриоттарын каттыжышкыны болуп.

1953 чылдың август болушкуннарын бир чыл онза патриоттук бүгү күштерин чыгыс эви дээш лозунгуңуң ала-биле чыскаалар, ажык соксадышкыны бүгү чуртту шыаа алган. Чыжээрге, чонунуң бүгү кезектериниң төлөөлөрүн тургустунган болгаш кадыг-дошкун шаажылааларын соксадыр база француз чылаа биле мароккан улустун төлөөлөрүн аразында чугаалажышкыны эжелеп деп негеделиг Национал чыгыс эитиң комитетин патриоттар Касабланкага тургусулаан.

Бир чыл өртөөнө, 1955 чылдың августта, Мароккога боо-чепсектиг тур-халыктын өөкүсү үнгөн. Алаа чурттуң чонунуң кол кезээ болуп чүгө арабар киришкен эвес, харын 1953 чылдың августта колонизаторлар боттарынын план-

нарын боттандырырга чепсек кылдыр ажылаан бербер аймак улаустар база киришкенер. Эзээн улут-улут хоорайларга тура халыкшынар-биле француз шериглерини аразында кадыг-дошкун тулашкуннар болулаан. 1955 чылдың августта Мароккога өгөлөөн дайын чорудулгаларын таймыбырлашкан, Парижтиң «Франс-суар» солуну алаа сөөлү 30 чылдарын иштине Франция эң-не улут дайын чорудулгаларын бирөөн чоруткан деп бижээн. Иччазажок француз өргө-чагыргалар тура халыкшынын башы күш чептөөнөр. Француз өргө-чагыргалар чурттуң төп азы муруну районнарынга тура халыкшынын төптерин башы каап турда, тура халыкшыны сонгу талаа—Испан Марокконуң кызыларын дугаар чаз күш-биле хып үнүп турган.

Ола-ла үеде мароккан улустун чептүг негеделерин дөңдөш калбак кампанын Францияга калбарып үнгөн. Мароккода француз шериглерин үндүр деп негеделиг чугаалар болгаш телеграммалар чыга-тың кезигүнериниң адыга соксаа чок өндөрлөп көп тургулаан. Удураанышкынын шимчээшканын француз армияны база хаара туткан. Эзээн хей шериг кезектеринге, оң иштине чады шеригин 92,93 болгаш 126 дугаар база артык-лынын 404 дугаар полкарларынга Сонгу Африкага чоруп хөмүр чок солдаттарын үймөөннөргө болулаан. Солдаттарын Мароккога чорудар дээш удураанышкынын оларын чыскаалдар Парижге, Тулонга, Марсельге, Раунга, Курбевуага болган Франциянын өске-даа хоорайларынга болулаан. Солдаттарын чон идеология дөңдөш турган.

Мындыг байдалдар туруп келирге француз өргө-чагыргалар Марокконуң националист партияларын төлөөлөр-биле чугаалажышкынын өгөлөөр ужурга таварышканар. Мадагаскар ортулаче шөлүсүн деп Юсефи-биле чугаалажышкынын кылыр-биле төлөөлөрнө база чоруткан. Бүрүн башкалатынган бен Араф октябрьнын төңүзүндө дүжүлгөшкөн дүшкөн, дүрүм бугаар олураа чогур бей Юсефи чаллап берген.

Ноябрьнын 16-да бен Юсефи Мароккога эел келген болгаш ноябрьнын 7-де Сефру хоорайнын пашазы (губернатору) турган Си Беккан Марокконуң чаз чылаан тургускан, ол чазакка «Истикляль» партияны, хамаарышпас чоруктуң демократтыг партияны болгаш «хамаарышпастан» партияныкы төлөөлөр кирип.

Чоокта чаз радио-биле чүе чугаалаан, Си Беккан болза, оң чазаканың кол сорулгазы 1912 чылдагы керөөн күш чок болулар дугайында Франция-биле чаз дугураалганын чедип алыр болгаш оң чазак Марокконуң тускай турар чорутуу кызыгарлап турар чоруктар-биле чепшөөрлөп шылаас деп медегалээн. Оң-биле чергелештер, Си Бекканын сөзүн бугаар алырга, Марокко «амгалаа болган экономика талазы-биле Франциянык дузалашкыны амга чедир-ле херелеп турар» деп чугаалаан. Мароккода чурттап турар даштыкы кижилерин өргө-ажыктырын хандырган турар уураулау деп ол чугаалаан.

Мароккон чазакты тургустунганы болза Марокконуң төңүзүндө чугула болушкун болган. 1912 чылдагы керөөн күш чок болулар дугайында чугаалажышкынын чорудурун чепшөөрлөп шылааш мындыг дүжү берилшканын болуңуң «протектораттардан» мароккан улус эң баштай-ла ушта ош ап шыдаан.

Иччазажок, ол челишкенин Мароккода национал-хосталгалыг шимчээшканын бүрүн тилөөн ол деп канча-да көрүп болбас дээрин чугаалаа чогур. Мароккода бүгү чепсекти күштер колонизмдыг өргө-чагыргаларын холууда ам-даа турбушаан хевээр, ол чурт болуңуң тускай даштыкы политиканы чорудар аргазы чок болуп турар, оң деисежери мурунку хевээр үш кезекке чардыган, ыччаарга Мароккога «быжыг политиканы» чорудурунда Испания ойталганын турар деп генерал Франконуң чоокта чаз медегалээнден илереп турар. Оон аягыда, 1912 чылдың керөөн эл көр дугайында ам болуп чугаалажышкынын уушун берип болуп француз колонизмдыг бөдүлгө-ниң чымык төлөөлөрүн билбес дөңдөшкөн болуп турар. Коммунисттик партия мароккан улустун национал-хосталгалыг шимчээшканын оңа чугула рольду ойлап турууда-ла, Си Бекканын чазаканын составыга компартиянык төлөөлөр кирип, ам болуп чугаалажышкынына Коммунисттик партияны кирип-бөөн чепсек түндөлдөргү болуп чугаала-жок.

Мароккан улустун колонизаторлардан чал-чаз ушта тырттып алган дүжү берилшкени олар чок кылып каап шылаар бээ азы Мароккода бүгү чүвени арга бугаар арттырарын күзөп турар кижилериниң иланын мароккан улустун хосталгалыг шимчээшканын буза шааптар бис дээрин чоокку үеде көстү бер. Амгы үеде чыгыс чүе мырыңай тодоткай: колонизаторларын оңтут аргалары дээрге бойлаан-нарын оңтут аргалары болуп. Колонизмдин болуңуң үзүн өртөөн болгаш өргө чүвөлөн халыктын турар кижилер төңүлүг хөгжүдөшкөн чорудулганын дөңдөш турар деп чезе-даа орадалгас улус массаларын демисел азында баргаш, империализмдин бүгү колония системанын бүстүп дүжүшкүгө чедирер.

А. КРАСИВОВ.

Кыдат улөтүрүнүн чедишкени

ПЕКИН. Чурттуң социалисттик индустриализациянын үндөшн — аар улөтүрүнүн хөгжүдөшкөн улут чедишкенин 1955 чылда Кыдат Улус Республикка чедип алган. 1955 чылдың бугурагы планын прокуциянын чугула бүгү хевирлериниң талазы-биле ажыг күсөтүнгөн. Электрэнергетиктиг, хөмүр даш, нефть, машина тулушкунуңуң, металлургия, химия улөтүрүнүн, өңүт металлургия болгаш туугу материалдарын күнүс бүдүрүлгелериниң улөтүрү бугурагынын хемчээли баштайгы мездер-биле алырга 1954 чыл-биле деңгээрге 1955 чылда 26 хуу эсен.

Күш-ажыктын чаз аргаларын бүдүрүлгө шийгээткени аар улөтүрүнүн ийди өргөлдөшкөн дыка ийгилиг болган. Чүгө өртөөн чылдың октябрьнын төңүзүндө чедип Кыдаттың кап эңилдирчилери кап эңилдириниң 10 чаз рекордтарын тургускан.

Сөөлү чылдары Кыдаттың улөтүрү чаз продукцияны 1000 ажыг хевирлерин, колдуңда аар улөтүрүнүн продукциянын бүдүрүп үндүрериниң ийгээни алган.

Көдө ажык-агыла, хуу улөтүрү, салгыда болгаш уст-ымшыл улөтүрүндө чуртта болуп турар социалисттик чартык-галар улөтүрү бүдүрүлгелериниң темпелерин улгатырында ийг берип турар. Хей-нигизиниң бо көдүрүшкүнү 1956 чылда шой, кан, станоктар болгаш өскө-лаа дериниң бүдүрүп үндүрериниң хемчээли 1957 чылда төлөөлөгөн деп-неде чедир арганы бээр; хөмүр даш тынык болгаш электр энергияны ажык-лап үндүрер база-ла 1957 чылдың деңгээлге чедер бээр; 1955 чыл-биле деңгээрге нефть казып тывары эээн өзөр.

(СЭТА).

КУДР-да көдө ажык-агынын кооперастаашкынын чедишкени

ПЕКИН. Көдө ажык-агы кооперативтериниң ажык-агыларын активниң бүгү-чөөр чөвүлө хурамы ажыкы Пекенга-жорек Чанакты, КУДР-нуң күш-ажык болгаш демократтыг өскө-лаа партияларын улутуңуңуңуң чөвүлө хурамын ажыкка киришкен.

«Көдө ажык-агы кооперативтерин» организа-экономика талазы-биле оон ыңай быжыглар болгаш хөгжүлөр дугайында» КУДР-нуң министрлер кабинетиниң даражынын ораакчымы Ким Ир Плетке кылган. Көдөниң социалисттик чорутуу чартыгынын чорудулганында чыгыс 1955 чылдың иштине көдө ажык-агы кооперативтериниң саны 10 катаптан хей өскөн деп ол дыңаткан. Ам кооперативтер бүгү тарачын өргөлдөшкөн 45 ажыг хуузу база бүгү тарач шөлүсүн барык 45 ажыг хуузу хаара туткан. Чыл иштине чуртка 29 чаз МТС-терин тургускан. Кооперативтер акша чөвүлөшкү 1 миллиард ажыг вонгу (акша) алган.

Кооперативтер организа-экономика бижыгларын кол сорулгаларын плет-келчи айткан болгаш кол сорулгаларын бирөөн—тарача бүдүрериниң каа көүл-дөдирин шийтирилгелерин боттандырган турар уураулау хемчелерин таймыбырлашкан. Кооперативтер күш-ажыктын шыя организацдарын төлөөлөрнө айтты-рыларынга ол база додоткан.

(СЭТА).

Агротехниктиг станцияларны Кыдатта тургусканы

ПЕКИН. «Жыныжык» солунун дыңадып турары болза, 1956 чылда Кыдатта агротехниктиг 8 муң чаз станциялар тургустунган турар. Станцияларын ийи саны 16 муң чедер. Ийи агротехниктиг чөвүлөшкөн Кыдаттың көдө районнарын барык 90 хуузу хаара туткан турар.

Шаньси мөжүга агротехниктиг станция бүрүз тарачылар 20—30 муң му хууларын ажыккап бойлажыларын хайгаарарын хандырар техниктиг өргөлдөшкөн 1—2 кезекке школарын база организацдар, оларын дыңагылар боттарынын көдөшкөн чедип келген боттарынын билин өскөдөгө дамчылар. Мынчангаш мөжүга 3—5 миллион тарачыныр бө чылын амгы үнүң агротехниктиг чугула билилгелерин алыр.

(СЭТА).

Польша биле Пакистан аразында садыг дугурагына ат салганы

ВАРШАВА. Варшав радиолуңуң дыңадымы алырга, февраль 4-те Пакистаннын пайысаламы Польша Улус Республика биле Пакистаннын аразында садыг дугурагына ат салган. Пакистандан Польшага дүжүтү, хөвөгүн, дүжүт, шайын, ыччаарга Польша Улус Республиккадан Пакистанга машиналар, электр дерини-ниң, хижилаларын болгаш өскө-лаа барыларын бээр дугурагында көрдүңүп турар.

(СЭТА).

„Улуг перспективалар“

Н. А. Булганинның Д. Эйзенхауэрге чагаазынын дугайында полбаш солун

ВАРШАВА. ССР Эвелелиниң Министрлер Чөвүлелиниң Даргазы Н. А. Булганинның АКШ-тын президентини Д. Эйзенхауэрге чоруткан чаз чагаазын таймыбырлап бижирин польша парлаага үргүзүлчүлүк турар. «Глос працы» солун «Улуг перспективалар» деп чүгүлү парлаан, ында чугаалап турары болза, Совет чазактын ыштыкыны чыгазы дүжүлүлүк чорутуу кошкарлыгы болгаш улустар аразы-нда харылааларын өмжилдериниң бүдүр-челиг орун айттып турар.

Найыралды, калы ажылажылыгын дугайында совет-америк көрө бүтүрүлгө-шкө катап төртүтүлгөн хамыктың мур-нунда чигеткен турар ийи, ыччаарга ыдыг бүтүрүлгөшкөн чок болуп турары улустар аразынын харылааларында били-дириниң бээр турар деп ол солун бижээн. Совет Эвелели болгаш Каттышкан Штаттар болза, чепсекти эң-не чаз хевирлерин, оң иштине термодолуг чепсекти эдилеп турар карачыгыс күрүлөөр болуп. Найыралды, калы ажылажылыгын дугайында керээ Совет Эвелелиниң болгаш АКШ-тын аразында дайынын бозу берип болурун чалгатышкан, оң-биле калы термодолуг дайынын бозу берип болурун база чалгатып турар. Мынчангаш совет-америк көрө болза, бозу-ла табияктын фактору болган турар ийи. Уластар аразынын маргалажыг айттырларын чугаалажышкынын орун-биле шийтирилгелеринге ол керөөн адыгаш болуру чигинишкөн чө.

Бот-боттарында бүтүрүлгөн принциптеринге үндөшлөш, совет-америк ха-

рылааларын тургузары чүгө Каттышкан Штаттарын улутуңуңуңуң ажык-агыларын чагаай сеткилдиг болурунда хамаар-жыр деп «Глос працы» медегалэп турар. Ийи-лаа-экономика ийи системаларын кожа-хөлөө табият догунашкынын оларын тайбын чаржы болуп. Совет Эвелелиниң өргө-ажыктырын-даа, АКШ-тын-даа өргө-ажыктырын оларын ийи-лаа тургузуңуңуң ылаалындан хамаары-га чокка ажыкты кылдыр ийи-лаа болуп айттырлар бар болуп турар. Атом-уур энергияны табият ажыкларында хамаарышты улустар аразынын көрө-дө-дөшкөн чылдың чайыныла Жеңе-вага чымдырлар дугайында дугурагыны чедип алган чорук Совет Эвелелине болгаш Каттышкан Штаттарга ажыкты болгашы алаа чикер болуп турар. Ийи ла-герлериниң ийи-лаа тургузуңуңуң болгаш мировоззренелде ылаа болза, табиятын быжыглар дугайында ажи төрөлгө-төннө айдым чок чорутуңуң негеделин моондап болбас уураулау. Табынын кагалалары Каттышкан Штаттарын бозу өргө-ажыктырга база дүжүп турар. Совет саналдар болза, улустарын, а ош ышкаш делегейин азы-бүрү чурттары-нын хей-хей чазактарынын тура-соруу-биле болгаш санал-оонам-биле чөпшөөр-жип турар. Бүгү кижиг төрөлгөтөннө чагай чоруп болгаш өргө-ажыкты дээр Н. А. Булганинның инициативына ажыкты кылдыр чугаалап турар эң-не күштүгү чүгү болуп турар.

(СЭТА).

ГДР-ниң ажык чоннары бири беш чыл чылыр күүсеткенер

БЕРЛИН. 1951—1955 чылдарда республиканың бири беш чыл планынын күүсөдөшкөн дугайында ГДР-ниң күрө-нениң төп статистика өргөлдөшкөн дына-мын парлаан.

Герман Демократтыг Республиканын улус экономикаынын болгаш культуразы-нын бири беш чыл планы чедишкенин күүсөткөн деп дыңадылгач чугаалап турар. Улөтүрүнүн ийи продукциянын бүдүрүп үндүрериниң беш чыл планын күсөт-тиген. 1936 чыл-биле деңгээрге про-дукция бүдүрер ийи ажыг катап өскөн. Массалыг калбак хергелелдин барыларын бүдүрер дыка өскөн.

Аар улөтүрүнүн хөгжүдөшкөн тем-пелерин түр куудатканынын ужурунда про-дукциянын чугула чамды хевирлерин.

(СЭТА).

Чанкайшичи агаар дээрбечизин чажыраын АКШ орадажып турар

ПЕКИН. Сынхуа агентствелиниң дам-чытканын бугаар алырга, чанкайшич шериг самолёт чоокта чаз КУР-нуң агаар кызыгарларын үзгөн, ону Кыдаттын Улустун хосталга армиянык самолёту өргө бээр Гонконгтун аэродромунга барып ховар ужурга ол таварышкан. Ол самолёт болгаш уурауңуңуңуң салда-дырын КУР-